

Stanko Olip, lavdacija, 23. 1. 2014

V čast mi je, da smem danes spregovoriti tu na podelitvi Tischlerjeve nagrade moje mu sobratu in sosedu na meji med Rožom in Ziljo Stanku Trapu. Stanko Trap se je rodil 2. maja leta 1939 v Dvoru pri Šmihelu. Njegovemu očetu najprej ni bilo treba nastopiti vojaške službe, ko pa je leta 1941 na Cvetno nedeljo bral pasijon v slovenskem jeziku, je to bilo zanj usodno. Moral je v vojno in se ni več vrnil. Družina s petimi otroki je ostala brez očeta.

Skozi otroška leta, med ljudsko šolo v Šmihelu, pa tudi med gimnazijskimi leti in pozneje je Stanka najbolj oblikovala njegova mama in to v veri, kulturi, in ljubezni do slovenskega jezika. Hvala Bogu je pri tem imela – lahko bi rekli namesto očeta, ki ga ni bilo več – močnega zaveznika in pomočnika, svojega brata, Stankovega strica župnika Avguščina Čebula.

Po gimnazijskih letih na Plešivcu, študiju teologije v Celovcu in Würzburgu je bil Stanko posvečen v duhovnika na praznik apostolov Petra in Pavla leta 1967. Tisto leto je bilo v krški škofiji 20 novomašnikov. Novomašni pridigar, Stankov stric, župnik Avguštin Čebul je pri novomašni pridigi med drugim povedal te-le pomenljive besede: «Duhovnik prihaja iz ljudstva k oltarju, ki je žrtvenik duhovnega življenja in kjer se duhovnik najtesneje združi s Kristusom in z ljudstvom! Duhovnik daruje za druge in tudi sebe daruje za druge«!

Svojo duhovniško službo je Stanko nastopil kot kaplan v Šentjakobu v letih 1968 – 1972. Tukaj ga je oblikovalo dvoje: skrbno duhovno vodstvo župnika Andreja Karičlja in pa tesno sodelovanje s šentjakobskim kulturnim društvom. Oboje mu je še kako prišlo prav, ko je leta 1972 nastopil prvo samostojno službo kot župnik na Kostanjah. Sicer otožno pravi, da je takrat na Kostanjah bilo še dosti več slovenskega življa, vendar je tudi občutil, da prav z ozirom na slovenstvo tukaj veje bolj severni veter. Stanku je uspelo s prijazno, pa tudi odločno besedo voditi farni čoln skozi nemirne valove.

Leta 1975 je župnijski svet odločil, da bodo prodali farovski skedenj v Gornji vasi. Stanko Trap je spoznal edinstveno priložnost, diplomatsko vodil pogovore in omogočil, da je kupilo skedenj Slovensko prosvetno društvo Drabosnjak s pomočjo KKZ in SPZ in s podporo iz Slovenije.

V skednju je z leti nastal s pomočjo osrednjih kulturnih organizacij in Republike Slovenije Etnološki muzej, kraj spomina in učenja, zanimiv ne le kot

turistična atrakcija za Kostanje in okolico, ampak velikega pomena za vso narodno skupnost.

Leta 1977 je Stanko prišel kot župnik na Ziljo, najprej na Bistrico in v Gorjane, 1997 pa je prevzel še Melviče in Brdo.

Na Bistrici je Stanko kot prvi dal izvoliti župnijski svet, prej na kaj takega ni bilo možno niti pomisliti.

Oral je trdo ledino! Med farani ni bilo osnovnega razumevanja za pomen in funkcijo župnijskega sveta, gremija, ki naj bi skupaj z župnikom oblikoval občestveno življenje, katerega žarišče je božja ljubezen do človeka. Župnijski svet so – kot po mnogih farah južne Koroške – videli kot podaljšano roko političnih frakcij in nemško ali slovensko usmerjenih taborov.

Zastopnike slovenskih faranov je bilo treba naknadno kooptirati – za le-te gotovo ponižujoča in nezadovoljiva situacija. Stalna borba je potekala tudi okrog liturgičnega jezika.

Stanko je kot župnik prevzel nasledstvo slovenskih župnikov na Zilji – Rudija Safrana, Maksa Michorja in Antona Kuchlinga, ki so na vsak korak bili izpostavljeni velikemu pritisku – poskusu izpodrinjenja slovenske besede v liturgiji. V cerkvi pri maši je namreč mnogokrat edina priložnost, da se slovenska beseda pojavi v javnosti.

Tudi zaradi tega so tozadevne zahteve, grožnje in poniževanja bili na dnevnem redu. Stanko je vse to občutil na lastni koži. V sebi je nosil dediščino velikih Ziljanov slovenskega naroda: pesnika in narodopisca Urbana Jarnika, jezikoslovca, narodnega buditelja in župnika Matija Majarja Ziljskega, orglarja in deželnozborskega poslanca Franca Grafenauerja in ne nazadnje priznanega cerkvenega glasbenika, skladatelja in organista Antona Jobsta, po drugi strani pa bil soočen z dostikrat nerazložljivo sovražnostjo do vsega slovenskega.

Odločno se je uprl, ko so hoteli podreti župnišče v Gorjanah, kjer je dolga leta deloval Matija Majar Ziljski. Zbral je sredstva za njegovo obnovo, tam uredil center za farne in izobraževalne dejavnosti. Kljub mnogim težavam in nasprotovanjem je pred nekaj leti v gorjanskem farovžu namestil spominsko ploščo za Matija Majarja Ziljskega, v sodelovanju s Kluboma koroških Slovencev v Ljubljani in inštitutom Urban Jarnik. Želel je, da bi bila spominska plošča nameščena na zunanosti župnišča, zaradi nasprotovanj je dobila prostor v veži župnišča.

Stanko je počasi, vztrajno, z ljubeznijo in potrpljenjem Ziljane prepričeval, kakšen zaklad je njihovo domače slovensko ziljsko narečje, in da ga naj ne preganjajo in zatirajo, temveč z ljubeznijo sprejemajo ter gojijo.

Bistven del tega truda je bilo in je cerkveno petje. Morda so pri tem Stanka vodile tudi besede škofa Gregorija Rožmana, ki je ob neki priliki poudaril: «Dokler bomo peli, bomo obstali!»

Stanko ljudi posluša, z njimi potrpi, jih bodri, jim stoji ob strani, je odprt in trden. Ob nešteti priložnostih in v mnogo pogovorih je Stanko primerjal čudovito, krasno ziljsko dolino z veliko družino, v kateri je več otrok. Vsak ima svoj značaj, svojo posebnost, svoj talent, svojo pot, svojo nezamenljivost in vendar se v dobrih družinah vsi dobro razumejo. Prav tako je treba sprejemati slovenski jezik kot dragocen del in zaklad te prelepe raznolike ziljske doline, družine, v kateri najslabšega člana ne zatirajo, temveč bodrijo in z ljubeznijo podpirajo.

Ta Stankova pot seveda ni široka avtocesta, temveč dostikrat ozka, strma steza, na kateri so zvesti spremljevalci tudi trpljenje, razočaranje in malodušnost. Tako je Stanko v pogovoru povedal tudi tole: »Po več kot 30 let dušnopastirskega delovanja, v katerih sem se zares trudil na vse mogoče načine, se cerkve vendarle vedno bolj praznijo.«

Ko je to razočaranje in žalost potožil župnijskemu svetu in ga prosil za pomoč, so mu resignirano odgovorili: saj še lastnih otrok ne zmoremo prepričati, kako pa bi druge!?

Trpljenje in žalost posebne vrste mu je prizadela prometna nesreča leta 2008, v kateri so izgubili življenje vsi trije njegovi sopotniki, med njimi tudi njegova zvesta gospodinja Lonca Igerc. Kot globoka rana se je ta nesreča zarezala v Stankovo življenje. V bistveno pomoč sta mu bila še bolj tesna povezava z ranjenim in križanim Kristusom ter vzpodbuda in pomoč dobrih prijateljev, tako da je na njegovi nadaljnji poti zopet zasijalo sonce življenjskega optimizma. Morda se prav v tem malo razlikuje od svojega predhodnika, župnika Antona Kuchlinga, ki je občasno žalostno zavzdihnil: »Pustite me, da svoj narod ljubim in zanj trpim«. To je čutil tudi Stanko, ko je rekel: vsak župnik na Zilji trpi, dodal pa je: kljub temu pa je vesel in zadovoljen, ker ga kot značajnika respektirajo in sprejemajo ter ga imajo radi. Vseskozi je Stankovo delovanje bilo jasno zaznamovano in prepoznavno po geslu, ki si ga je zadal kot novomašnik: »Veselje v Gospodu je naša moč«.

Da ob naštevanju Stankovih vrlin ne pozabim njegovih zelo konkretnih zaslug kot kulturnik:

Od leta 1986 – 1989 je bil Stanko Trap odbornik Krščanske kulturne zveze. Vsa leta je podpiral in podpira akcije za ziljsko dolino, vedno pripravljen sodelovati, prodajal je karte za prireditve, v gostovanje sprejemal gledališke in lutkovne skupine, organiziral nastope, preko njega poteka tudi sodelovanje z rojaki v Kanalski dolini.

V smislu in po zgledu velikih prednikov duhovnikov na Zilji je z navdušenjem sodeloval pri raznih temeljnih raziskavah na področju narodopisja in jezikoslovja, ki sta jih na Zilji mdr. izvajala Krščanska kulturna zveza in Slovenski narodopisni in inštitut Urban Jarnik.

Začelo se je z dokumentacijo znamenite ziljske noše in oblačilne kulture Slovencev v Spodnji ziljski dolini, ki jo je v okviru KKZ delala Marija Makarovič in je objavljena v knjigi „Zilja-Slovenska ljudska noša v besedi in podobi“/Gaital - Die slowenische Volkstracht in Wort und Bild“.

Ni ostalo pri tem, v sodelovanju s KKZ in inštitutom Urban Jarnik so se vrstile raziskave in po njih publikacije, ki so Ziljo vedno spet spravljale v zavest širšim krogom na Koroškem:

Breda Turk Vilhar je dokumentirala izredne freske v ziljskih cerkvah, veliko je zanimanje za ziljske običaje kot so štehvanje in prvi rej, posebnosti pri koledovanju Treh kraljev, da ne govorimo o pesmih, za katere se zdi, da jih nikjer drugje ni toliko kot na Zilji.

Vezenine na pasovih noš, plaščih in prtih, tudi te so si zaslužile poseben prostor v ustrezni publikaciji o Vezeninah pri koroških Slovencih.

Dokumentirana je materialna kulturna dediščina na Zilji, od izredne arhitekture, fač in kozolcev do kmečkega orodja. Življenjske zgodbe mnogih Ziljanov so zapisane v knjigah Tako smo živeli.

Vsi ti projekti in publikacije so sicer nastajali s sodelavci KKZ in inštituta Urban Jarnik, ampak Stanko Trap je bil zelo važna in odločilna vez do informantov, starejših slovensko govorečih Ziljanov. Gostoljubni farovž na Ziljski Bistrici je bil vedno odprt za vse sodelavce in raziskovalce, župnijska kronika dostikrat zanimiv vir za skoraj vse temeljne raziskave.

Ob 110-letnici smrti Matije Majarja Ziljskega leta 2002 se je župnik Stanko Trap z večjo skupino koroških Slovencev podal v Prago po sledih Matija Majarja Ziljskega in oblikoval slovesnost blagoslovitve obnovljenega Majarjevega groba.

Ob 30-letnici smrti skladatelja Antona Jobsta, rojaka z Zilje, so Občina Žiri in Muzejsko društvo Žiri, Kluba koroških Slovencev v Ljubljani in Mariboru, inštitut Urban Jarnik in fara Brdo pripravili dvojezično spominsko ploščo. Tudi tu je sodeloval domači župnik Stanko Trap, daroval slovesno mašo in blagoslovil spominsko ploščo na Jobstovi rojstni hiši.

Na Zilji se je ohranilo narečje, ki je edinstveno med slovenskimi narečji, vedno spet so se in se pojavljajo poizkusi, da bi to narečje zabeležili.

Stanko Trap je vedno pripravljen sodelovati, gostoljubno sprejema vse, ki prihajajo v farovž na Ziljski Bistrici. Sprejema skupine od vsepovsod in jim razkazuje znamenitosti ziljske doline.

Stanko ni napisal kake debele knjige, ni izdal kakšne pesniške zbirke, ni postavil na oder kakšne znamenite igre, ni akademski slikar, ni kričal kakih revolucionarnih parol po ulicah, vendar kajpada piše knjigo, katere poglavja so izza 70-ih let posebno zaznamovana, zaznamovana od raznolikega, bogatega, širokogrudnega, velikodušnega, ljubeznivega ter odločnega življenja kot duhovnik, narodnjak in kulturnik, prisrčen in srčen povezovalc med obema narodoma v deželi. Ta življenjska knjiga je razlog, da Stanko danes dobi v roke Tischlerjevo nagrado.

Stanko Trap svojo knjigo še piše z isto ljubeznivostjo, doslednostjo in vztrajnostjo. Vsi navzoči, pa tudi njegovi farani in prijatelji upajo, da bo v tej knjigi zapisanih še čim več strani.

Naj omenim še to: na novomašnem slavju Stanka Trapa pred skoraj 47-imi leti je spregovoril tudi takratni predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Valentin Inzko. Poudaril je pomen duhovnikov za narod in dejal: »dokler ima narod dosti duhovnikov, ostaja močan!«

Zavedam se, da je ta beseda stara 47 let in da ji ne moremo pripisovati neke absolutnosti. Zavedam se tudi, da ne bo kar jutri vrsta mladih napolnila naša bogoslovna semenišča. Rad pa bi ravno ob primeru Stanka Trapa poudaril tole: duhovniki niso neki čudaki od nekega tujega planeta, ki so prišli na zemljo, da bi počenjali nekaj nedojemljivega in nerazumljivega. So vzeti iz ljudstva in poklicani, da delajo in se darujejo za ljudstvo, da ljudi povezujejo med seboj in z Bogom, da so še posebej pozorni na to, kar je majhnega, zatiranega, izrinjenega in ob rob postavljenega – kot je to vsekakor tudi tako dragoceni, edinstveni slovenski jezik na Zilji, da se prav temu vrneta oziroma ohranita ustrezni ugled in dostojanstvo.

Stanko, prisrčna ti hvala in Bog lonaj za ta tvoj trud, za tvoj tako originalni, šarmantni in nezamenljivi način dušnopastirskega, narodnega in kulturnega delovanja na Zilji.

Mladim ob pogledu nate pa smem reči: *vivant sequentes!*